HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אמר רב עמרם [א] לפי שאין למדין משיטה אחרונה אמר ליה רב נחמן לרב עמרם מנא לך הא אמר ליה דתניא [ב] הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול שיטה אחת כשר מאי שנא שני שיטין דלמא מזייף וכתב שיטה אחת נמי מזייף וכתב אלא לאו שמע מינה אין למדין משיטה אחרונה שמע מינה

איבעיא

אמר רב עמרם לפי שאין למדין משיטה אחרונה. מפני שאין העדים יכולין לקרב חתימתן כ״כ בסמוך בסוף השטר ומניחין ריוח בין השטר לחתימתן ויכול אדם לזייף ולהוסיף בינתים שיטה אחת והלכך תקון רבנן לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה לבלתי שיכתב בה דבר הצריך (א) שהרי אם זייפו והוסיפו לאחר זמן אין אנו מפסידין כלום אם לא נלמד הימנה שהרי כבר כתוב כל זה למעלה וגם אם זייפו ויוסיפו בשיטת החלק שאחר ענינו של שטר שבשיטה אחרונה בין השטר לעדים לא מעלה ולא מוריד שהרי אין למדין משיטה אחרונה. ובשאין כתוב בשטר שריר וקיים מיירי. כן נראה בעיני טעם הדבר ופירושו ועיקר: **הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול.** אם אין כתוב בו שריר וקיים אפי׳ יש עדים שלא נוסף בו דבר זיוף מכל מקום האי שטרא חספא בעלמא הוא שלא נעשה כתקון חכמים וכמלוה על פה דמיא: **אלא לאו ש״מ אין למדין משטה אחרונה.** הלכך הרחיק שני שיטין פסול שיכול לזייף שני שטין ונלמוד מן הראשונה:

אלא

למיחש שהניחו שני שיטין חלק והוא המלוה זייף בו שיטה אחרונה[א] ויש לומר דודאי (ב) כן הוא שהוא כשר ובגיטין פרק המביא תניינא (דף יט:) משמע שיהא פסול דקתני התם האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל גבי ביה ממשעבדי ופריך והא בעינן שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא ומשני דמהדר והשתא אמאי לא משני כשהעדים רחוקים שיטה אחת מן השטר אי איתא דהוה כשר ויש לומר דעדיפא מינה משני דאפי׳ לא הרחיקו כלום כשר דמהדר אבל מלינו להביא ראיה דפסול מהאי דפרק קמא (ג) (דף יא.) האי שטרא פרסאה דמסרייה ניהליה באפי סהדי ישראל גבי ביה מבני חרי ופריך רבא והא בעינא כתב שאין יכול לזייף וליכא בדאפינן והא בעינא שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר והשתא מאי פריך דבעינן חזרת השטר למה אי משום דלא לכתוב מאי דבעי הא כיון דליכא עדי מסירה מדכר דכירי אי הוה תנאה וזייפיה אפי׳ לאחר כמה ימים מדכר דכירי כדאמר ר׳ יוחנן פרק שני (שם דף כג:) על (ד) מילתא דאין כותבין על נייר מחוק כו׳ וחכמים מכשירין ואמר רבי יוחנן אפילו מכאן עד עשרה ימים מכשיר ר׳ אליעזר דאי הוה תנאה וזייפיה מדכר דכיר ואם כן מאי קפריך הא ליכא חזרת השטר אלמא אע״פ שאין יכול לזייף פסול כי ליכא חזרה ואע״ג דר׳ (א) (אליעזר) פליג על ר׳ יוחנן ופוסל בר מלאלתר[ב] מ״מ הלכה כר׳ יוחנן רבו ועוד דריש חזקת הבתים (לעיל דף כט.) אמר אביי שדות בכסף יקנו עלה טובה קמ״ל וזהו כסברת ר׳ יוחנן דהתם והא לאו ראיה היא דע״כ לא פריך אליביה דר׳ יוחנן (ה) דהא ליכא חזרת השטר לדידיה היכי פריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא דהא אמר ר׳ יהודה בן בתירא אין כותבין (ו) על נייר מחוק ולא על דיפתרא וחכמים מכשירין ואמר ר׳ יוחנן כשהכשיר ר״א אפילו מכאן ועד עשרה ימים דמדכר דכירי אלא אליבא דר׳ אלעזר פריך דאמר לא הכשיר ר״א אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא וה״נ פריך שפיר והא בעינן חזרת השטר וליכא ויוכל לזייף ולא דכירי לימים רבים אבל לר׳ יוחנן ה״נ דכשר כיון שאין יכול לזייף מדכר דכירי (ב) [מיהו מלינו למימר דאף לר״י פריך][ג] ולא הכשיר ר׳ יוחנן אפי׳ מכאן ועד י׳ ימים אלא בגיטין דליכא רוב תנאים הלכך מדכר דכירי (ז) אבל בשאר שטרות מכאן ועד י׳ ימים לא דרוב עניני תנאים הם בשטר ולא דכירי לזמן מרובה מיהו מסתבר דפסול גזירה אטו היכא דלא הרחיק שיטה אחת דלא משתמיט לאפלוגי בהן אלא בין הרחיקו (ח) ללא הרחיקו בעינן חזרת השטר: **לפי שאין למדין כו׳.** בימיהם לא היו כותבין שריר וקיים בפשוטין שלהם כדאמר גבי מקושר לעיל דכתב (ט) שריר וקיים מכלל דבפשוטים לא היו כותבין שריר וקיים ולכך לא היו למדין משיטה אחרונה שלא יוכל לזייף בשיטה אחת שהרחיקו העדים והיו כותבין חזרת השטר בשיטה אחרונה ולא שום דבר עיקר (י) שאין למדין הימנה ואם אירע בהן מחק היו כותבין אותו והיו מקיימים אותו קודם שיטה אחרונה דלאחרי כן לא היו למדין כל עיקר הימנה ויש לתמוה א״כ היאך הורגלנו לכתוב קיום מחקים אחר וקנינא מיניה (כ) והא אין למדין משיטה אחרונה ואין לך למדין גדול מזה ולא היה לנו ללמוד לפי שיכול לבא לידי זיוף כיון שהשטר כשר בלא שריר וקיים שפעמים לא יכתוב מתחלה שריר וקיים ויבא זה וימחוק מה שירצה ויגיה ויקיים המחק בסוף ויכתוב שריר וקיים וי״ל כיון שהורגלנו לכתוב שריר וקיים יהא פסול אם לא נכתב כן אפילו כשאין בו מחק והשתא לא יוכל לבא לידי זיוף לכך אנו כותבין שפיר קיום מחקים אחר וקנינא מיניה ולמדין אנו (ל) היטב משיטה אחרונה כיון שאנו כותבין שריר וקיים והא דכותבין וקנינא מיניה וכו׳ לא הויא חזרת השטר אלא לפי שעדיין עדות הקנין הוא שבתחלה כתב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני ואחר כן וקנינא מיניה והוא הדין שיכול לכתבו באמצע השטר ולפי האי פירוש דלא צריך חזרת השטר אם כן הא דכתבינן בגיטין ודין (מ) דיהוי ליכי מנאי ספר תירוכין וגט פטורין לא הויא משום חזרת השטר דלא צריך למכתב חזרה כיון דכתבינן שריר וקיים ובגיטין כדת משה וישראל הוי במקום שריר וקיים ובעיא היא בהמגרש (גיטין דף פה: ושם) אי בעינן ודין או לא ולא איפשיט ולכך נראה שלעיקר גט אנו כותבין ודין ואין אנו צריכין חזרה משום טעם שפי׳ ויכולים לכתוב ודין בשיטה אחרונה דכדת משה וישראל הוי במקום שריר וקיים ויש תימה למה שינו הקדמונים לכתוב שריר וקיים וללמוד משיטה אחרונה ולקיים מחקים אחר וקנינא מיניה כיון שחכמי הגמרא לא היו כותבין שריר וקיים מדקאמר אין למדין משיטה אחרונה ומקיימים מחקים קודם שיטה אחרונה וי״ל שחששו שפעמים שיטעו העדים שאינן בקיאין וירחיקו שני שיטין ואפילו לא יהא אדם חנוף לעשות שטר חדש בשני שיטין[ג] כי ידאג שיכחישוהו העדים שלא חתמו על שטר זה מעולם מכל מקום לא ידאג מלהוסיף שני שיטין וילמדו מן העליונה כי העדים לא יהיו זכורים שהרחיקו שני שיטין וכיון דכתב שריר וקיים למדין בטוב משיטה אחרונה וזה שאל ר״י לר״ת על קיום מחקים שאנו כותבין בשיטה אחרונה והשיב כמו שפירשתי שאנו סומכין על שריר וקיים וקשה על האי פירוש שמשום שריר וקיים וכדת משה וישראל שהורגלנו לכתוב לא כתבינן חזרת השטר והלא גם הם היו כותבין כדת משה וישראל כדמוכח במס׳ ידים (פ״ד משנה ח) אמרו לדוקים קובלים אנו עליכם פרושים שאתם כותבין את המושל עם משה בגט[ד] ה״ג במשניות ולא גרסינן את המושל עם השם כמו שכתוב במקצת משניות כי מה ענין השם בגט דודאי כשנצחו בית חשמונאי היו כותבין בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון מקמי דאתבטילת (נ) אזכרת מן [שטרייא] כדאיתא בפ״ק דר״ה (דף יח:) אבל המושל לא היו כותבין כשהיו כותבין את השם אלא ודאי עם משה גרסינן אלמא כותבין כדת משה וישראל בגיטין וי״ל שמתחלה היו כותבין כדת משה וישראל באמצע הגט ואחר כן תקנוהו לכתבו בסוף הגט במקום שריר וקיים ולכך אין כותבין חזרת השטר ולאחר פטירתו של ר״ת מצא ר״י בה״ג שהיה לר״ת בתיקון הגט שעשה (ס) כל דבר שלמדין הימנו אם מחק או תלה צריך לכתוב דעל המחק או דביני חטי קודם שיטה אחרונה לפני וקנינא מיניה אך בדברים ששנה עליהם שכתב פעמים ושלש בתוך השטר אז אין עיקר הגט תלוי בו בזה הורגלו לקיים אחר שיטה אחרונה א״כ ס״ל דאין למדין משיטה אחרונה וקנינא מיניה הוה חזרת השטר ושריר וקיים דכתבינן על חנם הוא וצריך ליזהר בגיטין שלא לכתוב ודין דיהוי ליכי מנאי ספר תירוכין בשיטה אחרונה אלא מתירוכין ואילך שהוא כפל לשון מאחר שאין למדין משיטה אחרונה אע״ג שאנו כותבין שריר וקיים בשטרות וכדת משה וישראל בגיטין שאין לכתוב דבר שהוא מעיקר הגט בשיטה אחרונה ומבעיא לן בהמגרש (גיטין דף פה:) אי בעינן ודין או לא ולא איפשיט וקשיא לר״י על האי פירוש שפירש ר״ת שאין למדין משיטה אחרונה וקיום מחקים שהורגלו לכתוב אחר וקנינא היינו בדברים שאין עיקר השטר תלוי בו א״כ יבא לידי זיוף שימחוק בשטר דבר (ע) ויכתוב עליהם דבר ששנוי בשטר ויקיימנו בסוף השיטה אחר וקנינא מיניה וכמו שאומר ר״ת מתחלה דלמדין משיטה אחרונה וכן נראה לר״י מדנהגו לכתוב שריר וקיים בשטרות ובגיטין כדת משה וישראל מ״מ נהי שאנו למדין משיטה אחרונה הרחיק שני שיטין פסול דלמא גייז ליה לעילאי וכתב הוא בשני שיטין ועדיו הם בשיטה שלישית[ה] ור״י פירש שמא בעבור הטורח הורגלו לכתוב שריר וקיים דפעמים בחזרה גופה היה מחק והיה צריך לקיימו ולחזור פעם אחרת דנהי שאין למדין משיטה אחרונה זכות לבעל השטר חובתו מיהא למדין שבחובתו אין לחוש שמא יזייף לכך היה צריך לקיים המחק של חזרה שלא יאמר הלוה או המוכר זכות היה לי שם ומחקתו:

איבעיא

מסורת הש״ס

א) [צ״ל אלעזר], ב) רש״א, ג) נ״א ואפשר דלא,

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה אמר רב עמרם וכו׳ לבלתי שיכתב בה דבר הצריך דהשתא אם לא יזייפו ויוסיפו לאחר זמן אין אנו: (ב) תום׳ ד״ה (בדף הקודם) וצריך וכו׳ ויש לומר דודאי בדין הוא שיהא כשר אלא דבגיטין פרק המביא תנינא משמע שהוא פסול: (ג) בא״ד דפרק קמא דגיטין האי שטרא: (ד) בא״ד ר׳ יוחנן פרק שני על מתניתין דאין כותבין לא על נייר מחוק: (ה) בא״ד אליביה דר׳ יוחנן מהא דליכא חזרת השטר: (ו) בא״ד אין כותבין לא על נייר: (ז) בא״ד אבל בשאר שטרות. נ״ב עיין בתוס׳ פ״ב דגיטין [דף כג:] בד״ה אבל בשטרות לא פירשו להדיא דר׳ יוחנן מודה בשטרות דבעי לאלתר: (ח) בא״ד בין הרחיקו בין לא הרחיקו: (ט) ד״ה לפי וכו׳ לעיל דכתב ביה שריר וקיים וכו׳ משיטה אחרונה כדי שלא: (י) בא״ד דבר עיקר לפי שאין למדין וכו׳ והיו כותבין על אותו המחק היו מקיימים אותם קודם שיטה אחרונה: (כ) בא״ד אחר וקנינא מיניה קודם שריר וקיים והא אין למדין: (ל) בא״ד ולמדין אנו בטוב משיטה אחרונה: (מ) בא״ד דכתבינן בגיטין ודין די יהוין ליכי מנאי: (נ) בא״ד מקמי דאתבטילת אדכרת מן שטריא כדאיתא: (ס) בא״ד לר״ת בתיקון הגט שעשה שכתב כל דבר וכו׳ ששנה עליהם פעמיים ושלש בתוך השטר או אין עיקר הגט תלוי בזה הורגלו כצ״ל ותיבת שכתב נמחק: (ע) בא״ד שימחוק בשטר דבר שעיקר השטר תלוי בו ויכתוב עליה דבר ששנוי וכו׳ כן נראה לר״י וכו׳ דלפעמים בחזרה גופה:

לעזי רש״י

קינונ״ש [קויניונ״ש]. פרוטות, מטבעות קטנות.

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פכ״ז מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ג סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ מד סעיף א:

ח ב מיי׳ שם הל׳ ד סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ מה סעיף ו:

מוסף תוספות

א. כיון דמפסיל שטרא בהרחקת שני שיטים. וכו׳. דילמא גייז ליה לכוליה שטרא דלעיל וכתיב שטר בשני שיטין והא חתימי סהדי בשלישית. רמב״ן. ב. שהביאתו לב״ד ביום שנמסר לה להודיע שהיא גרושה ויתירוה לינשא, דכיון דהאידנא הוה ובעידי מסירה לא חיישינן לזיופא. רש״י גיטין כג: ג. [ו]גייז ליה לכוליה שטרא דלעיל וכתיב שטר בשתי שיטין והא חתימי סהדי בשלישית. רמב״ן. ד. שהיו מונים לשנות המלכים. ר״ש שם. ה. וזה שלא כדברי ר״ש ז״ל שכתב, הרחיק העדים מן הכתב שני שיטים פסול אם אין כתוב שריר וקיים. רשב״א.

רבינו גרשום

שום חידוש ממון שלא נכתב בענינו של מעלה אין למדין מאותה שיטה. דאיכא למימר אחר שנכתב ונחתם זייף הוא ולהכי כתבי בכל שטרי בשיטה אחרונה ככל מה דכתוב ומפורש לעיל דהיינו מענינו של שטר: מאי שנא שני שיטין דלמא מזייף. ומוסיף וכותב יותר ממון ומקיים ליה בשיטה אחרונה בשיטה אחת יכול לכתוב בה זיוף ומקיים בסופה אלא לאו ש״מ משו״ה שיטה אחת כשר דאי כתב ומזייף באות׳ [שיטה] אין למדין מכל אותה שיטה מה שאין כן בב׳ שיטין דילפינן מינייהו מש״ה פסול דמצי לזיופי ליה: